

Όταν οι Αυστριακοί σχεδίαζαν την εισβολή στη Σερβία, λογάριαζαν χωρίς τη Ρωσία, η οποία τότε συνόρευε με την Αυστροουγγρική αυτοκρατορία. Η εμπλοκή του τσάρου τους ανάγκασε να διαθέσουν επτά σώματα στρατού για να αντιμετωπίσουν τον από Βορρά ρωσικό κίνδυνο και να χρησιμοποιήσουν τρία σώματα εναντίον της Σερβίας. Ο στρατιωτικός διοικητής της Βοσνίας, στρατηγός Όσκαρ Πότιορεκ, που είχε γλιτώσει στις 28 Ιουνίου από τις σφαίρες του Πρίνσιπ, ανέλαβε την αρχιστρατηγία του «μετώπου των Βαλκανίων». Για την εκπόνηση των σχεδίων της εισβολής στη Σερβία, είχαν συνεργαστεί ο αρχηγός του γενικού επιτελείου στρατού της Αυστρίας, στρατηγός Κόνραντ φον Χέτσοντορφ, και ο Γερμανός συνάδελφός του, Χέλμουτ φον Μόλτκε.

Ο Πότιορεκ κυρίως φοβόταν σερβική εισβολή στη Βοσνία, προκειμένου να προκληθεί εκεί επανάσταση. Προτίμησε να εισβάλει πρώτος αυτός στη Σερβία. Νύχτα προς 12 Αυγούστου, τα αυστρουγγρικά στρατεύματα πέρασαν τους ποταμούς Δρίνο και Σαύο και μπήκαν στη Σερβία από τα δυτικά και τα βόρεια, κυριεύοντας τρεις σερβικές πόλεις.

Οι Σέρβοι ανασυντάχθηκαν κάτω από την αρχηγία του 67χρονου βοεβόδα Ραντομίρ Πούτνικ (Putnik), ήρωα των Βαλκανικών πολέμων (είχε νικήσει τους Τούρκους στο Κουμάνοβο και στο Μοναστήρι και τους Βούλγαρους στη Μπεγκαλνίτσα) που ανακλήθηκε στην ενεργό υπηρεσία παρά την κλονισμένη υγεία του. Η σερβική αντεπίθεση ξέσπασε σαν καταιγίδα. Ως τις 22 Αυγούστου, ο αυστρουγγρικός στρατός είχε υποχωρήσει στις αρχικές του θέσεις, έχοντας χάσει 50.000 άνδρες.

Μετά την πρώτη και καθοριστική νίκη, ο Πούτνικ μετέφερε τις κύριες δυνάμεις του στον Σαύο, τον οποίο πέρασε τη νύχτα προς 6 Σεπτεμβρίου. Η αρχική προέλαση ανακόπηκε με μεγάλες ζημιές. Ο Πούτνικ αναγκάστηκε να ανακαλέσει τις δυνάμεις του, καθώς ο Πότιορεκ επιχείρησε νέα εισβολή τη νύχτα προς 8 του μήνα. Με γρήγορη μετακίνηση των σερβικών δυνάμεων ο Πούτνικ πέτυχε να διώξει γι' άλλη μια φορά τους εισβολείς (16 Σεπτεμβρίου).

Ο χειμώνας πλησίαζε και ο Πότιορεκ καιγόταν για μια νίκη. Οργάνωσε τρίτη εισβολή, αυτή τη φορά καλύτερα προετοιμασμένη. Μετά από φονικές μάχες, οι δυνάμεις του έσπασαν το σερβικό μέτωπο στις 23 Οκτωβρίου. Νέα επίθεση, στις 6 Νοεμβρίου, προκάλεσε υποχώρηση των Σέρβων. Οι μάχες συνεχίστηκαν αιματηρές. Στις 25 Νοεμβρίου, οι Σέρβοι βρίσκονταν σε τραγική κατάσταση. Ο Πούτνικ διέταξε εγκατάλειψη της πρωτεύουσας. Το Βελιγράδι εκκενώθηκε. Οι αυστρουγγρικές δυνάμεις το κατέλαβαν στις 2 Δεκεμβρίου. Το επόμενο βήμα του Πότιορεκ ήταν να προσπαθήσει κατάληψη ολόκληρης της Σερβίας. Απλώθηκε σε τέτοιο σημείο ώστε επέτρεψε στον Πούτνικ να αντεπιτεθεί σαν σφήνα στο κέντρο του

εχθρού. Η αντεπίθεση ξεκίνησε στις 3 Δεκεμβρίου με επιτυχία αλλά κόλλησε στις 6 του μήνα, όταν οι αυστριακοί αντεπιτέθηκαν. Την κρίσιμη στιγμή, μονάδες του αυστρουγγρικού στρατού που επανδρώνονταν από 20.000 Τσέχους και άλλους Σλάβους πέρασαν στη σερβική πλευρά. Οι Σέρβοι άρπαξαν την ευκαιρία και χύθηκαν εναντίον του εχθρού που πανικοβλήθηκε. Πέρασε τα ποτάμια και γύρισε στις αρχικές του θέσεις. Οι Σέρβοι μπήκαν πάλι στο Βελιγράδι, στις 16 Δεκεμβρίου και ως το τέλος του μήνα ανακατέλαβαν όλα τα σερβικά εδάφη. Ο νικητής Πούτνικ μετρούσε 69.000 νεκρούς, 18.000 τραυματίες και 15.000 αιχμαλώτους. Η ειρήνη παγιώθηκε για αρκετούς μήνες. Ο Πότιορεκ αντικαταστάθηκε από τον αρχιδούκα Ευγένιο.

Μακελειό στο ανατολικό μέτωπο

Ο Αυστριακός στρατηγός, Κόνραντ φον Χέτσοντορφ, και ο Γερμανός συνάδελφός του, Χέλμουτ φον Μόλτκε, είχαν συμφωνήσει ότι, σε περίπτωση πολέμου με τη Ρωσία, θα εισέβαλαν στην κατεχόμενη από τους Ρώσους Πολωνία με σκοπό να διασπάσουν τις ρωσικές γραμμές και να κερδίσουν χρόνο, ώσπου να επιτευχθεί ολοκληρωτική νίκη στο δυτικό μέτωπο (Γαλλία). Οι κύριες γερμανικές δυνάμεις θα ρίχνονταν στη Δύση, ενώ το σύνολο των αυστριακών στο μέτωπο με τη Ρωσία.

Αρχηγός των ρωσικών δυνάμεων ήταν ο τσάρος Νικόλαος Β' αλλά είχε εκχωρήσει το αξίωμά του στον συνονόματό του, 58χρονο μεγάλο δούκα Νικόλαο Νικολάγιεβιτς, στρατιωτικό διοικητή της Πετρούπολης. Αρχές Αυγούστου, ο δούκας διέθετε ήδη τις ογδόντα μεραρχίες, από τις 140 που υπολόγιζε να συγκεντρώσει, αριθμό που προκαλούσε δυσάρεστη έκπληξη στους αντιπάλους. Οι είκοσι βρίσκονταν απέναντι στους ολίγους Γερμανούς και οι ογδόντα (οι 39 ιππικού) απέναντι στις συνολικά 38 αυστριακές (ιππικού οι έντεκα).

Κάθε σκέψη για γερμανοαυστριακή επίθεση εγκαταλείφθηκε. Η πρωτοβουλία βρισκόταν στα ρωσικά χέρια. Όμως, υπερβολικά μεγάλο τμήμα του ρωσικού στρατού απάρτιζαν τα τάγματα πυροβολικού, τα οποία δεν διέθεταν επάρκεια πυρομαχικών. Ο δούκας σκέφθηκε πως το πιο σωστό ήταν να βαδίσει εναντίον του Βερολίνου και να το κυριεύσει. Και πως η πιο εύκολη για τον σκοπό αυτό πορεία ήταν μέσα από την Ανατολική Πρωσία. Διέταξε επίθεση με 540.000 άνδρες, ενώ απέναντί τους βρίσκονταν 240.000 Γερμανοί.

Μέσα Αυγούστου, δυο ρωσικές στρατιές, η μια υπό τον Ρένενκαμπφ (Rennenkampf) και η άλλη υπό τον Σαμσόνοφ (Samsonov), εισέβαλαν στην Ανατολική Πρωσία. Απέναντι στον όγκο των εισβολών, ο Γερμανός στρατηγός Πρίτβιτς (Prittwitz) νικήθηκε (20 Αυγούστου) και αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Σκόπευε να παραταχθεί πίσω από τις δυτικές όχθες του ποταμού Βιστούλα. Έτσι όμως, εγκατέλειπε μια ζωτική περιοχή, πλούσια σε στάρι και βάση για μελλοντική εξόρμηση. Ο φον Μόλτκε τον έπαυσε.

Ανακλήθηκε επείγοντως από την αποστρατεία ο 67χρονος στρατηγός Παύλος φον Χίντεμπουργκ (Hindenburg), για να αναλάβει αρχηγός της 8^{ης} στρατιάς με επιτελάρχη τον 49χρονο στρατηγό Έριχ Λούντεντορφ (Ludendorff). Όχι ιδιαίτερα επιτυχημένος αλλά αριστοκράτης μοναρχικός ο πρώτος, βαθιά αντιδραστικός ο δεύτερος, βρήκαν σημεία επαφής και καλής συνεργασίας.

Έξι μέρες μετά την πρώτη ήττα, στις 26 Αυγούστου, οι γερμανικές δυνάμεις έκαναν επίθεση στο κέντρο των ρωσικών, στην περιοχή Τάνεμπεργκ. Στις 30 του μήνα, η στρατιά του Σαμσόνοφ είχε εξοντωθεί: Πάνω από τους μισούς άνδρες του αιχμαλωτίστηκαν, ενώ 30.000 σκοτώθηκαν. Ο Σαμσόνοφ αυτοκτόνησε. Χωρίς να πάρουν ανάσα, οι Γερμανοί στράφηκαν βόρεια και επιτέθηκαν εναντίον της στρατιάς του Ρένενκαμπφ. Σκοτώθηκαν 80.000 Ρώσοι με τους υπόλοιπους να υποχωρούν στις γραμμές, από όπου είχαν ξεκινήσει.

Στις 18 Σεπτεμβρίου του 1914, ο Χίντεμπουργκ ονομάστηκε αρχιστράτηγος των γερμανικών στρατευμάτων στο Ανατολικό Μέτωπο. Άφησε λίγες δυνάμεις να κρατούν το μέτωπο και, με τον κύριο όγκο της 8^{ης} στρατιάς, κινήθηκε νότια. Ανασυντάχθηκε, δημιούργησε νέα στρατιά, την 9^η, και έσπευσε να ενισχύσει τους Αυστριακούς που νικιόνταν στο δικό τους μέτωπο και υποχωρούσαν μπροστά στους προελαύνοντες Ρώσους που απειλούσαν να κυριεύσουν την Ουγγαρία. Μέσα Οκτωβρίου, η ρωσική προέλαση είχε ανακοπεί και εκεί.

Ο δούκας Νικόλαος διαπίστωσε πως η στρατιά του Χίντεμπουργκ ήταν το μόνο εμπόδιό του. Συγκεντρώθηκε εναντίον της. Η επίθεσή του ξέσπασε στις 15 Οκτωβρίου και κράτησε ως τις 30 του μήνα. Οι Γερμανοί υποχώρησαν, παρασύροντας και τους συμμάχους Αυστριακούς. Στις 31, τα ρωσικά στρατεύματα ανάγκασαν τους Γερμανούς να οπισθοχωρήσουν, δίνοντας τέλος στη μάχη του ποταμού Βιστούλα. Οι Γερμανοί έχασαν πάνω από 42.000 άνδρες.

Αρχές Νοεμβρίου, ο μέγας δούκας έριξε στις μάχες στρατό από τρία εκατομμύρια άνδρες. Οι Γερμανοί και οι Αυστριακοί συνέχισαν να υποχωρούν ώσπου, αιφνιδιαστικά, ο Χίντεμπουργκ πραγματοποίησε αντεπίθεση με ένα εκατομμύριο άνδρες (11 Νοεμβρίου). Ο Εριχ φον Φάλκενχαϊν, που είχε διαδεχτεί τον Μόλτκε στην γενική αρχηγία των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων, αποδείχτηκε αυθεντία στον ανεφοδιασμό των πυρομαχικών και τη μεταφορά των στρατευμάτων με το τρένο. Και στην αντίπερα όχθη, οι Ρώσοι ακριβώς στον ανεφοδιασμό τους με πυρομαχικά έπασχαν. Οι επιθέσεις τους γίνονταν χωρίς προπαρασκευή πυροβολικού και οι άνδρες θερίζονταν.

Η ρωσική προέλαση ανακόπηκε. Μετά, οι Ρώσοι άρχισαν να υποχωρούν. Με συνεχείς και φονικές μάχες. Στις 6 Δεκεμβρίου, έχασαν την πολωνική πόλη, Λοτζ. Κατείχαν ακόμα εδάφη της Ανατολικής Πρωσίας. Στα τέλη του χρόνου, το ανατολικό μέτωπο σταθεροποιήθηκε και μεταβλήθηκε κι αυτό σε αγώνα χαρακωμάτων. Κι ως τότε, εκατοντάδες χιλιάδες είχαν πέσει νεκροί κι από τις δυο πλευρές.

(τελευταία επεξεργασία, 7.5.2009)